

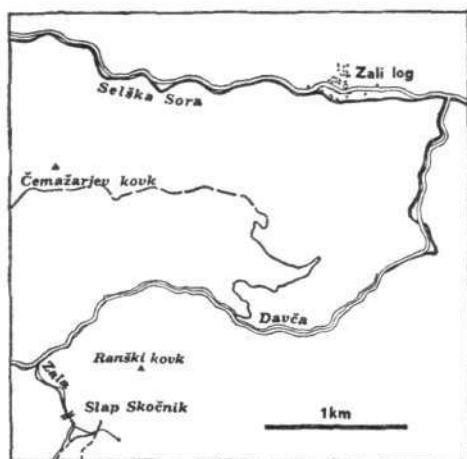
ANTON RAMOVŠ
SLAP SKOČNIK V DAVČI

Če nas pot že zanese proti prostrani Davči, stopimo še do slapa Skočnik, ki je s tem imenom zaznamovan tudi na specialki zalološkega in davškega ozemlja. Skriva se na potoku Zala, ki se v ozki soteski mirno zliva v Davčo. Malo pred Zalim Logom se odcepi cesta proti jugu v Davčo in se v večjih in manjših zavojih vzpenja ob istoimenskem potoku sprva proti jugu. Pri žagi zavije v zahodno smer in po približno petih kilometrih smo pri izlivu Zale v Davčo. Zala prihaja od juga in jo napajata v glavnem dva močnejša potoka, eden izvira na zahodni, drugi pa na vzhodni strani 1300 m visokega Smoletovša. Takoj nad sotočjem Zale in Davče pelje čez Davčo lesen most in onkraj mostu je toliko prostora, da lahko tam pustimo avto in gremo naprej ob Zali peš po dobri hribovski cesti. Kar takoj nas objame sivo pečevje in vanj so tu in tam leta 1981 celo vsekali s prvotnega kolovoza razširjeno cesto. Ob njej je prostora le še za Zalo in nad njo je spet pusto skalovje. Potok hiti v spodnjem delu po zgrbančenem dolomitnem koritu, kamnina je vsevpred prelomljena, in kjer so v strugi manj odporne ali celo zdrobljene cone, se je voda vanje globlje zajedla, ustvarila manjše tolmune, v trdnejših delih pa so ostale dolomitne grbine in pragi. Čeznje skaklja Zala ali pa je vanje že zajedla ozke žlebove. Že koj v začetku naše pešpoti se potok spušča v kratkem šumelišču z dvema curkoma čez razkosano dolomitno pregrado in pada v precejšen tolmun. Moč vode gloda v zdrobljeno cono, ki jo zgoraj omejuje drsna ploskev.

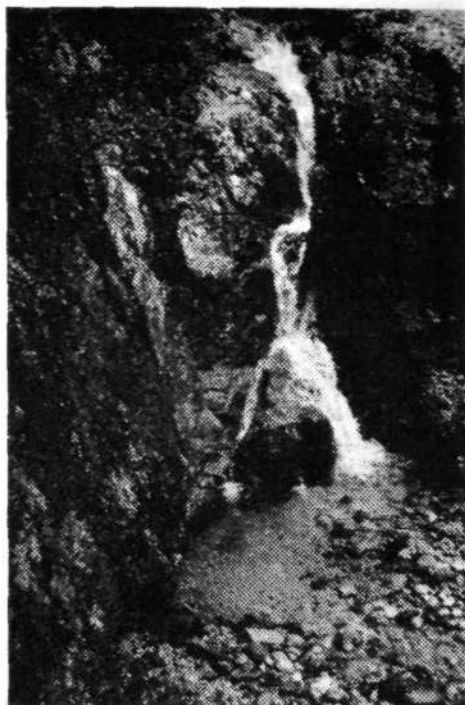
Vseskozi se nam razkazuje tudi kamnina: večidel enoličen dimnato siv dolomit, naložen v različno debele sklade in plošče, vmes tu in tam s pasovi črne in prav tako dolomitne, skoraj skrillave kamnine. Ob takšnem črnem dolomitu na več krajih sili voda na površje kot neznatni solzaj. Na naši levi pa žubori živahna Zala.

Dobrih 250 m od davške ceste se tesen le nekoliko odpre in skala na levi strani ni več gola. Tam je kamnina zdrobljena v dolomitni pesek, ki hitreje razpada kot trdna živa skala; na njem se je nabralo že toliko prsti, da ga je lahko prerasló rastlinje in pogled v pobočje je prijaznejši. Tudi Zala je tam mirnejša.

Kakih sto metrov naprej se pot začne kar strmo vzpenjati in potok ostaja vedno globlje pod cesto. Spet se živa skala z desne primakne ob cesto, ki so jo vanjo deloma tudi vsekali. Pred nami se tudi na nasprotni strani pokažejo sivi dolomitni skladi (sl. 2), ki se s strmo steno spuščajo prav k slapu, ki tiči skrit v ozkem kamnitem žlebu. Tako je skrit, da bo marsikdo šel mimo, pa ne bo vedel, da je samo dobrih pet metrov stran od njega. Na vrhu klanca, kakih 450 m od davškega odcepa, se cesta spet zravná in tudi Zala je kar nenadoma spet tik ob poti. Če ne bomo pozorni, niti ne bomo opazili, da je potok premostil s slapom višinsko razliko.

Sl. 1. Položaj slapa Skočnik na Zali v Davči

Sl. 2. Slap Skočnik. Malo nad polovico slapu se razločno vidi zagozdena plošča drobe, nad tolmunom pa dolomitni tron. Foto A. Ramovš

Poglejmo najprej, kolikor se da, slap z vrha klanca. Zala priteče tja po ozkem kamnitem žlebu, izdolbljenem v razkosanem dolomitu, se zbere v še tesnejšem žlebu in se mahoma požene v globino. Dobre štiri metre od ustja slapa butne na veliko ovalno skalo, ki se je prav posrečeno zagozdila v ozkem škrbinastem žlebu. V vrhnji del slapa in do ovire se da previdno pokukati z zgornjega roba tik pod cesto. Oguljena hlebcasta skala pa ni dolomitna, kot je kamnina tam okoli, pač pa je temno siva droba, ki pa na površju kar kmalu porjavi. V strugi nad slapom leži še vse polno takšnih večjih in manjših dobro zaobljenih kamnitih hlebcev. Voda jih je pobrala na svoji poti in jih začasno pustila tamkaj. Poglejmo katerega od njih.

Ko je nekoliko več vode, se dobra polovica peneče razlije čez skalno oviro, druga pa zgine skozi luknjo na levi strani pod drobno skalo. Spodnjega dela slapu z vrha klanca ne moremo videti, pač pa se cel slap odkrije z nasprotnega brega. Malo pod klancem stopimo zato s ceste v kar široko strugo in se po njej približajmo slapu. Najlepši pogled nanj pa je s pobočja malo nad vodo, kamor se da previdno povzpeti ob kamniti steni ali zraven nje po poraščenem pobočju. Od tam se razkazuje slap takšen, kot ga kaže fotografija (sl. 3). Kadar so visoke vode, seveda ne bomo silili čez Zalo, čeprav je prav takrat slap najmogočnejši in njegova običajna skalna zajeda mu je pretesna.

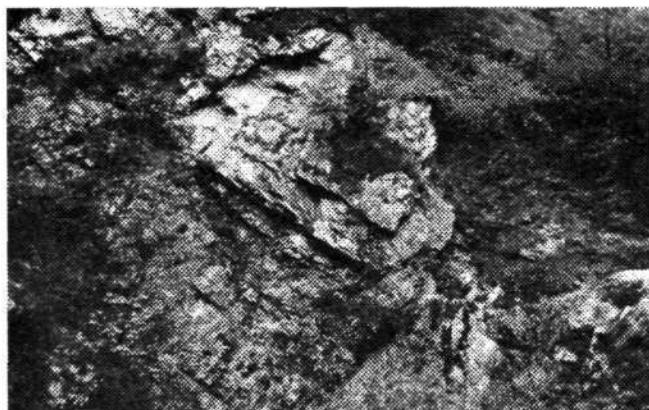
Z umetne skalne poličke pada voda na zgornji del večjega dolomitnega trona sredi korita, poskakuje čezenj in se poganja na spodnjo polico iste dolo-

mitne tnae. Z nje večina vode odskakuje po levi strani v tolmun, nekaj pa je zdrkne po desni ob prelomni ploskvi v globlji del tolmana pod tronom. Spodnji del te dolomitne kopice porašča mahovje in zaljša enolično sivino kamnite stene. Cel slap je visok kakih osem metrov.

Ko ogledujemo slap, se nehote prikrade vprašanje, zakaj je tod nastala stopnja in z njo slap. Že gori grede smo spoznali, da je desni breg Zale nad spodnjo sotesko zložnejši, porasel in pod njim je zdrobljen dolomit. V širšem pasu so ga drobile zemeljske sile, ko so se bloki razklali in se ob prelomih premikali. Takšen prelom oziroma kar cel zdrobljen pas se lepo vidi tik pod steno na desni strani slapu in sega v desno pobočje. V zdrobljeni prelomni coni je nastal tudi kar precejšen tolmun. Prelom se vleče nato natanko po slapovem žlebu na nasprotno stran, pride na cesto vrh klanca ob kamnitem nosu, ki zapira pogled k slapu. Po prelomni ploskvi in v coni pod dolomitno steno desno od slapu silijo na površje solzaji in iz globine vrejo drobni curki. Kjer je vode več, so zrasle vzdolžne krpe mahovja. Skladi vise, kot kaže druga slika, za okoli 40° proti jugu. Tudi v slapovi steni, takoj za prelomno ploskvijo, je skala spet trdnejša, kot je pred ploskvijo. Zala je zlahka dolbla v razkosano in zdrobljeno kamnino in od sotočja z Davčo je kar naglo poglabljala in pomikala strugo nazaj. Trdna skala za prelomno ploskvijo pa se je dosti bolj uspešno upirala vodnemu razdiralnemu delu, na stiku trdne in malo odporne kamnine je rasla stena in čeznjo se je morala Zala spustiti s slapom.

Pa še nekaj lahko spoznamo pri tem slapu. Ob prelomni ploskvi je Zala zavila iz prvotne smeri precej v desno in se pod slapom vrnila spet nazaj. To tudi pove, da je slap še mlad. Pred tisočletjem ali desetisočletjem je voda tekla nad sedanjim skalnim nosom, to je tik ob robu sedanje ceste vrh klanca in bržkone je hitela brez slapu po soteski. Ko pa je na vrhu sedanjega cestnega klanca zadela na zdrobljeno prelomno cono, ji je sledila in glodala v razrahljano kamnino. Hitro ji je šlo delo izpod rok, v zdravi kamnini tik nad prelomno ploskvijo pa je dolbljenje šlo le zelo počasi naprej. Stopnja je rasla in z njo tudi slap.

Na vrhu klanca gresta prelomna ploskev in cona čez cesto v breg in kaže ju zdrobljen črnkast dolomit, voda se cedi po pobočju in se steka v majhen studenček, ki teče čez cesto v Zalo. Vsek v živo skalo vrh klanca pa spet kaže podobo zgornjetriasnega dolomita, ki mu je dal znani geološki raziskovalec teh

Sl. 3. Dolomitno skalovje na desnem robu slapu; v skladovnici so v spodnjem delu večidel različno debele plošče, v vrhnjem delu pa debeli skladi. Na robu proti slapu je različna prelomna ploskev

krajev F. Kossmat po Železnikih ime železnikarski apnenec in dolomit z roženci. Nastajala sta pred kakimi 210 milijoni let.

Približno 25 m nad slapom si voda in cesta zamenjata strani, nekako 80 m naprej od mosta pa vre voda iz večje razpoke v desnem pobočju tik nad cesto. Kamnino tam obrašča mahovje. Tudi malo stran se vsipajo po mahovju drobni vodni curki in polze na rob ceste. Pod mahovjem pa raste nova kamnina, mehak lehnjak. Do sem le stopimo, če smo že pri slapu, če pa nam ostaja še dovolj časa, se lahko povzpnejo še do Zalarja ali v Leskovško Davčo, pa morda še na kakega od vrhov v okolici. Iz temačne grape na plan žene kar samo.

Zusammenfassung

DER WASSERFALL SKOČNIK IM DAVČAGEBIET

Der Autor beschreibt den Wasserfall Skočnik im Bache Zala, der sich in die Davča ergießt. Er ist etwa 450 m von der Mündung der Zala entfernt, die in ihrem unteren Lauf durch eine enge steinerne Klamm fließt. Das Tälchen verbreitert sich dann geringfügig in einer dislozierten Dolomitzone, um sich darauf abermals sehr erheblich zu verengen. Dort verbirgt sich zwischen den Wänden der Wasserfall und ist von der Straße aus nicht sichtbar. Er entstand längs einer Bruchzone, die schräg über das Tal verläuft. Der ganze untere Teil des Tales der Zala und auch der Wasserfall befinden sich in gut gebanktem triassischem Dolomit, der von Kossmat als Kalk und Dolomit mit Hornsteinen von Eisnern (Železniki) beschrieben wurde. Dieses Gestein entstand vor etwa 210 Millionen Jahren.

Rund 100 m oberhalb des Falles quillt Wasser aus einer größeren Spalte am rechten Hang knapp über der Straße, daneben rieseln durch die Moosdecke zahlreiche dünne Wasserfäden. Unterhalb des Mooses entsteht ein neues weiches Gestein — Kalktuff.